

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล

(Individual Study)

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน

โรคไข้เลือดออก ในพื้นที่เขตจตุจักร

จัดทำโดย นางจินตนาภรณ์ เรืองรองสุรงค์

ตำแหน่ง เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน

สังกัด ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สำนักงานเขตจตุจักร

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๒๕

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙

๑. ชื่อเรื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ในพื้นที่เขตจตุจักร

๒. หลักการและเหตุผล

โรคไข้เลือดออก เป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญของ ประเทศไทย เนื่องจากมีอัตราป่วย และตายด้วยโรคไข้เลือดออกสูงอย่างต่อเนื่อง มีโครงการความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรค มาโดยตลอด แต่ก็ยังพบว่าปัญหาโรคไข้เลือดออกไม่ได้ลดลงมากนัก ในปัจจุบันมีแนวโน้มของการเกิดโรคสูงขึ้น การเน้นไปที่การควบคุมยุงลายที่เป็นพาหะนำโรคเป็นมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกนั้น จะไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ ถ้าหากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกบรรลุเป้าหมายและหมดไปจากชุมชน

สถานการณ์การระบาดและแนวโน้มของโรคไข้เลือดออกในกรุงเทพมหานคร จากสถิติของฝ่ายระบาดวิทยา กองควบคุมโรค สำนักอนามัยมีรายงานผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก ปี ๒๕๕๗ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ ดังนี้ ผู้ป่วยสะสมของกรุงเทพมหานคร จำนวน ๕,๕๘๒ ราย คิดเป็นอัตราป่วยสะสม ๙๘.๐๖ ราย ต่อประชากรแสนคน ไม่มีผู้เสียชีวิต ปี ๒๕๕๘ ตั้งแต่วันที่ ๔ มกราคม - ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๘ ดังนี้ ผู้ป่วยสะสมของกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๖,๓๐๗ ราย คิดเป็นอัตราป่วยสะสม ๔๖๒.๑๕ ราย ต่อประชากรแสนคน มีผู้เสียชีวิต จำนวน ๓ ราย คิดเป็นอัตราป่วยตาย ร้อยละ ๐.๐๑ ในปี ๒๕๕๘ สถานการณ์โรคไข้เลือดออกในพื้นที่เขตจตุจักร มีผู้ป่วยต่อเนื่องตลอดปี พบผู้ป่วยจำนวน ๑,๐๗๔ ราย (อันดับที่ ๑ จากการจำแนกพื้นที่ เขตในกรุงเทพมหานคร) คิดเป็นอัตราป่วย ๖๖๙.๗๒ ราย ต่อแสนประชากร (อันดับที่ ๗ จากการจำแนกพื้นที่เขตในกรุงเทพ มหานคร) และมีผู้เสียชีวิต ๒ รายคิดเป็นอัตราป่วยตาย ร้อยละ ๐.๐๑ ปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคไข้เลือดออก การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ดีที่สุด คือ การทำลายและการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย การให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของปัญหาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง จะเกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการปฏิบัติตัว หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน บุคคล หรือชุมชนโดยตรง เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวในการควบคุมโรค

ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการแพร่ระบาดของโรค ได้แก่ สภาพภูมิอากาศแปรปรวน ชนิดและความเป็นอยู่และธรรมชาติของยุงที่เป็นพาหะ การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีเอื้ออำนวยต่อการแพร่ระบาด สำนักงานเขตจตุจักร มีพื้นที่ ๓๒.๙๐๘ ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น ๕ แขวง ประกอบด้วยแขวงจตุจักร แขวงลาดยาว แขวงจอมพล แขวงจันทระเกษม และแขวงเสนา นิคม มีประชากร จำนวน ๑๕๙,๕๒๒ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๘) ประกอบด้วยชุมชน จำนวน ๔๒ ชุมชน โรงเรียน และสถานศึกษา จำนวน ทั้งหมด ๕๑ แห่ง (โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ๗ แห่ง) หมู่บ้านจัดสรร ๒๕ แห่ง สถานประกอบการประมาณ ๑,๒๐๐ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งธุรกิจ มีกิจการเชิงพาณิชย์ ร้านอาหาร สถานบันเทิง แพลต อาคารพักอาศัยของ ทางราชการ อาคารพักอาศัย เชิงพาณิชย์ และมีประชากรแฝงเข้า

มาใช้บริการในพื้นที่และผ่านเข้า- ออกจำนวนมาก เนื่องจากมี สถานีขนส่ง หอมขิต ๒ และตลาดนัดจตุจักร อีกทั้งยังมีผู้ค้าของเก่าหลายรายในพื้นที่ สถานการณ์ดังกล่าว ทำให้การกำหนดรูปแบบและการบริหารจัดการป้องกันควบคุมโรคใช้เลือดออก ไม่สามารถดำเนินการเป็นรูปแบบเฉพาะตัวได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการส่งเสริมให้ ประชาชนได้รับความรู้และความเข้าใจสาเหตุการเกิดโรค ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแพร่ระบาด เพื่อให้ ประชาชนเกิดความตระหนักในการป้องกันตนเองและบุคคลใกล้ชิด รวมทั้งเข้ามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมโดยกำจัดแหล่งเพาะ ะพันธุ์ยุงอย่างต่อเนื่องและจริงจัง รวมทั้งให้ความร่วมมือในการควบคุม การแพร่ระบาดของโรคใช้เลือดออก การใช้กลยุทธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วม (Participation) ในการแก้ไข ปัญหาของคนในชุมชนของตนเอง ตัวแทนของแต่ละชุมชนจะทำหน้าที่คอยดูแลสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ให้ดี ไม่เอื้ออำนวยต่อการแพร่ระบาดของโรคใช้เลือดออก และคอยแนะนำให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการ ป้องกันโรคใช้เลือดออก เป็นการเข้าถึงและแก้ไขปัญหาในเชิงรุก ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่จากฝ่ายสิ่งแวดล้อมและ สุขภาพ ฝ่ายรักษาความสะอาด และสวนสาธารณะ ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม จะเชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายช่วยเหลือในการทำงาน การปรึกษาหารือ และการแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ของสถานการณ์ โรคใช้เลือดออกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครอบคลุมทั่วพื้นที่เขตจตุจักร ทั้งนี้สอดคล้องและสนับสนุน การ ปฏิบัติงานตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๑๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๖๓) พัฒนากรุงเทพฯ ให้เป็น มหานครแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

๓. วัตถุประสงค์

- ๓.๑ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เขตจตุจักรมีความรู้ ความตระหนักในเรื่องการป้องกันโรค ใช้เลือดออก และรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคใช้เลือดออก
- ๓.๒ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคใช้เลือดออก
- ๓.๓ เพื่อลดอัตราการป่วยด้วยโรคใช้เลือดออก

๔. เป้าหมาย

- ๔.๑ จัดประชุมให้ความรู้ประชาชนในพื้นที่เขตจตุจักร ให้มีความรู้ในเรื่องการป้องกันโรค ใช้เลือดออก จำนวน ๒ ครั้ง
- ๔.๒ สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคประชาชนใน การป้องกัน โรคใช้เลือดออก จำนวน ๔ กลุ่ม

๔.๓ สามารถสร้างต้นแบบ ของชุมชน โรงเรียน /สถานศึกษา สถานประกอบการ สถานที่
สาธารณะที่มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะกับการเพาะพันธุ์ยุงลาย ในพื้นที่เขตจตุจักรอย่างน้อยร้อยละ ๑๐

๔.๔ สามารถลดอัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่เขตจตุจักร
ได้ร้อยละ ๑๐๐

๕. ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงาน

๕.๑ ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออก เป็นโรคติดต่อที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุข โดยมียุงลายเป็นพาหะนำเชื้อ
ไวรัสเด็งกี (Dengue Virus) มี ๔ สายพันธุ์ โดยทั้ง ๔ สายพันธุ์ มี Antigen ร่วมกันบางชนิด จึงทำให้เกิด
Cross reaction และ Cross protection ได้ระยะสั้นๆ ถ้ามีการติดเชื้อชนิดใดชนิดหนึ่งแล้วจะมีภูมิคุ้มกัน
ต่อเชื้อนั้นไปตลอดชีวิต (Permanent immunity) แต่จะมีภูมิคุ้มกันต่อไวรัสเด็งกี ชนิดอื่นอีก ๓ ชนิด
ในช่วงระยะสั้นๆ หลังจากนั้น ถ้ามีการติดเชื้อไวรัสเด็งกีชนิดอื่นๆที่ต่างจากรั้งแรกถือว่าเป็นการติดเชื้อซ้ำ
(Secondary dengue infection) จึงเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดโรคไข้เลือดออก

อาการของโรคไข้เลือดออก สังเกตอาการผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก มีลักษณะไข้สูง
เฉียบพลัน ประมาณ ๒-๗ วัน เบื่ออาหาร หน้าแดง ปวดศีรษะร่วมอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง บางราย
มีจุดเลือดสีแดงขึ้นตามตัวแขน ขา ถ่ายอุจจาระดำ เนื่องจากมีเลือดออกอาจทำให้เกิดภาวะช็อค ในรายที่
เกิดอาการช็อค สังเกตได้จากการที่ไข้ลด ผู้ป่วยซึมตัวเย็นหมดสติ และอาจเสียชีวิตได้ สำหรับผู้ป่วยที่ติดเชื้อ
ไข้เลือดออกแล้วไม่มีอาการ หรือมีอาการเล็กน้อย เมื่อร่างกายหายจากการเจ็บป่วยจะมีภูมิต่อเชื้อนั้น ตลอด
ชีวิต ความรุนแรงขึ้นอยู่กับอายุ ภาวะภูมิคุ้มกันความรุนแรงของเชื้อ

สาเหตุและการแพร่ระบาด ยุงลายบ้านและยุงลายสวน ล้วนเป็นพาหะนำเชื้อไวรัสเด็งกีมา
สู่คนโดยยุงลายไปกัดผู้ป่วยซึ่งมีเชื้อไวรัสเด็งกีในกระแสเลือด เชื้อจะเข้าไปเจริญเติบโตในผนังกระเพาะ
อาหารของยุง และเพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงออกจากผนังกระเพาะอาหารยุงเข้าไปสู่ต่อมน้ำลายของยุง และ
พร้อมเข้าสู่ร่างกายคนที่ถูกยุงลายกัดในครั้งต่อไป เมื่อยุงลายปล่อยเชื้อเข้าไปยังคนที่ถูกกัดแล้ว เชื้อจะฟัก
ตัวอยู่ประมาณ ๕-๘ วัน ก็จะทำให้เกิดอาการของโรคได้การแพร่ระบาดมักจะเกิดในฤดูฝนและอากาศ
ร้อนชื้น

แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย หมายถึง สภาวะที่มีน้ำขังได้ในระยะเวลาเกินกว่า ๗ วันซึ่งยุงลาย
สามารถวางไข่และพัฒนาเป็นลูกน้ำได้ โดยยุงลาย ชอบวางไข่ตามภาชนะที่มีน้ำขัง โดยน้ำนั้นจะสะอาด
หรือไม่ก็ได้มักวางไข่อยู่ ตามที่แฉะๆ (ซึ่งมักมีน้ำขังเมื่อฝนตก) ไข่ของยุงลายมักทนต่อความแห้งได้นานนับ

เดือน การสันนิษฐานว่ามี การแพร่ระบาดของยุงลายโดยสังเกตจากดัชนีในการสำรวจความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย

การเฝ้าระวังโรค หมายถึง กิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบในการเฝ้าสังเกต ติดตามศึกษาโรคภัยไข้เจ็บ ตามหลักทางวิทยาการระบาด ทั้งคนที่เป็โรค คนที่มีการติดเชื้อ ตั้งแต่ก่อนมีอาการป่วย ในเหตุส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม สภาวะของแหล่งโรค ตลอดจนตัวการก่อโรค ตามลักษณะนิเวศวิทยาของมันด้วย

การดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ

๑. การป้องกันการเกิดโรคโดยกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดโรคไข้เลือดออก โดยสังเกตจากดัชนีความชุกชุมของยุงลาย ค่า HI และ CI เพื่อประกอบการพิจารณาว่าพื้นที่ใดอาจเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก การสุขภาพที่พกอาศัยมีผลป้องกันการควบคุมโรค

๒. การควบคุมการแพร่ระบาดของโรค การดำเนินงานในพื้นที่เมื่อพบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกอย่างรวดเร็ว เพื่อลดการแพร่กระจายการติดเชื้อในพื้นที่นั้นๆ ควรมุ่งเน้นตัดวงจรการแพร่ระบาดของโรค โดยพ่นสารเคมีกำจัดยุงลายควบคู่ไปกับการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

มาตรการการควบคุมและกำจัดยุงลาย มีหลายวิธี การเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมและปลอดภัยต่อคนสัตว์เลี้ยงและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความสะดวกในการดำเนินการและค่าใช้จ่าย ซึ่งวิธีการต่างๆ มีดังนี้

๑. การกำจัดและลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ได้แก่ ปิดภาชนะเก็บน้ำ คว้าภาชนะที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทำลายวัสดุที่อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

๒. การกำจัดลูกน้ำยุง มีหลายวิธีดังนี้

๒.๑ วิธีทางกายภาพ เช่น เปลี่ยนถ่ายน้ำหรือเทน้ำจากภาชนะขังน้ำทุกๆ ๗ วัน

๒.๒ วิธีทางชีวภาพ เช่น ใช้ปลากินลูกน้ำ แมลงตับเต่า ตัวอ่อน แมลงปอ

๒.๓ วิธีใช้สารเคมี เช่น สารที่มีฟอส เหมาะสำหรับภาชนะเก็บน้ำไว้ใช้ น้ำส้มสายชู

ผงซักฟอก หรือเกลือ เหมาะสำหรับบารองตู้กับข้าว

๓. กำจัดยุงตัวเต็มวัยโดยพ่นสารเคมีกำจัดยุง มีทั้งผลิตภัณฑ์ชนิดพ่นฝอยละเอียดพ่นหมอกควัน

๔. ป้องกันไม่ให้ถูกยุงกัด เช่น นอนกางมุ้ง ใช้อายูดีไลยุง ใช้สารทาผิวป้องกันยุงกัด ใช้ไม้ตียุง

๕.๒ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดให้แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย เป็นเหตุรำคาญ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕ แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย หมายความว่า แหล่งที่ตรวจพบลูกน้ำหรือตัวโม่งของยุงลาย ตั้งแต่หนึ่งตัวขึ้นไป จะถือเป็นเหตุรำคาญซึ่งราชการส่วนท้องถิ่นเจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุขสามารถดำเนินการควบคุมได้

ขั้นตอนการดำเนินการ

๕.๒.๑ ในกรณีที่พบว่าอาคารหรือสถานที่ใด (ของเอกชน) มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือผู้ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นแจ้งหรือแนะนำ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งนั้น ปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาตามสมควร

๕.๒.๒ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ภายในกำหนดเวลา ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) ออกคำสั่งเป็นหนังสือตามมาตรา ๒๘

(๒) หากผู้รับคำสั่งไม่แก้ไขภายในระยะเวลา ที่กำหนด โดยไม่มีเหตุ ผล อันสมควร เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ ๒ ประการ คือ

๑) ลงโทษผู้รับคำสั่ง โดยการเปรียบเทียบปรับตามมาตรา ๘๕

๒) ดำเนินการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายนั้นได้เอง ตามสมควรแก่เหตุเพื่อ การป้องกันโรคไข้เลือดออก และสามารถคิดค่าใช้จ่ายจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองนั้นได้ ถ้าเหตุรำคาญนั้น เกิดจากการกระทำ การละเลย หรือการยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารสถานที่นั้น

๕.๒.๓ กรณีที่ตรวจพบแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในที่หรือทางสาธารณะ เจ้าพนักงานท้องถิ่น อาจดำเนินการได้ดังนี้

(๑) หากทราบว่าแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลใดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งเป็นหนังสือตามมาตรา ๒๗ ให้บุคคลนั้นปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด ได้ ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งให้ดำเนินการลงโทษ โดยการเปรียบเทียบปรับตามมาตรา ๘๕

(๒) แต่ถ้าไม่ปรากฏว่าเกิดจากบุคคลใด ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นสั่งการให้เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขดำเนินการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์นั้นได้ (โดยการถม ระบายน้ำทิ้งคว่ำ หรือใส่สารเคมีกำจัด ลูกน้ำ แล้วแต่กรณีที่เหมาะสม)

๕.๒.๔ กรณีที่เป็นอาคารรกร้างว่างเปล่า หรือก่อสร้างไม่เสร็จ ซึ่งไม่ปรากฏเจ้าของชัดเจน และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ให้ราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายนั้นได้

๕.๓ วิธีการตรวจลูกน้ำยุงลาย

๕.๓.๑ ตรวจดูภาชนะหรือเศษวัสดุที่มีน้ำ ชังในหรือนอกอาคาร ว่ามีลูกน้ำ หรือตัวมอ่ง ยุงลายหรือไม่ (จากสถิติโดยทั่วไปลูกน้ำในภาชนะหรือเศษวัสดุที่มีน้ำ ชังจะเป็นลูกน้ำยุงลายร้อยละ ๙๕ ขึ้น ไป)

๕.๓.๒ หากพบว่ามีลูกน้ำหรือตัวมอ่ง ให้พิจารณาลักษณะเบื้องต้นของลูกน้ำหรือตัวมอ่ง ยุงลาย ดังนี้ เมื่อเคาะภาชนะนั้นให้เกิดเสียงดัง ลูกน้ำหรือตัวมอ่งจะดำดิ่งลงก้นภาชนะ หรือ เมื่อเปิดฝา

ภาษาชน (เช่น โอง/ตุ่มน้ำ) ลูกน้ำหรือตัวโม่จะดำดิ่งลงกันภาษาชน หรือ เมื่อส่องไฟฉายลงในภาษาชนลูกน้ำ หรือ ตัวโม่จะดำ ดิ่งลงกันภาษาชนถ้าลูกน้ำ มีปฏิกริยาอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น ให้ถือว่าเป็นลูกน้ำ ยุงลาย ให้เจ้าพนักงานฯ ออกคำแนะนำให้เจ้าของหรือผู้ ครอบครองปรับปรุงแก้ไขและดูแลมิให้เกิดขึ้นอีก

๕.๓.๓ ในกรณีที่แนะนำแล้วไม่ปฏิบัติตาม และ ยังคงพบลูกน้ำ ยุงลายอีก ให้เจ้าพนักงานฯ เก็บตัวอย่าง ลูกน้ำในภาษาชนนั้นประมาณ ๑-๕ ตัว ใส่ในแอลกอฮอล์ (๕-๑๐%) ปิดขวดหรือหลอดให้สนิท แล้วไปตรวจสอบ คุณลักษณะของลูกน้ำ ยุงลายด้วยกล้องจุลทรรศน์โดยดูที่อวัยวะ Come Scale ในห้องปฏิบัติการ เพื่อยืนยันผล แล้วเสนอให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งตามข้อต่อไป

๕.๔ หลักการวางแผน (Planning) คือ การกำหนดแผนงาน ขั้นตอน วิธีการ และ กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๕ การให้บริการ (Service) บุคลากรในฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพทุกระดับมีหน้าที่ ให้บริการส่งเสริมพัฒนาด้านสุขภาพ และสร้างสังคมแห่งสุขภาวะให้กับประชาชน โดยการป้องกันดูแล และ ควบคุมหยุดยั้งการแพร่ระบาดของโรคให้เร็วที่สุด และเฝ้าระวังการกระจายของโรค

๕.๖ หลักการประสานงาน (Cooperation) คือการทำงานประสานร่วมกันระหว่าง บุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับหน่วยงาน หรือระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงานเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๗ หลักการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) มี ๓ ประการ ได้แก่

๕.๗.๑ การบอกกล่าวหรือชี้แจงเผยแพร่ การดำเนินงาน ผลงาน กิจกรรม ตลอดจนข่าวสารของหน่วยงาน ให้ประชาชนได้รู้จัก เข้าใจ และเลื่อมใสเกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร

๕.๗.๒ การป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิด การป้องกันมิให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิดใน หน่วยงาน แต่เมื่อองค์กรประสบปัญหาดังกล่าวจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขโดยด่วนอย่างเหมาะสมและทันต่อ เหตุการณ์

๕.๗.๓ การสำรวจประชามติ (Public Opinion) คือ การสำรวจถึงความรู้สึกนึก คิดของประชาชนว่าต้องการหรือไม่ต้องการอะไร เพื่อจะสามารถตอบสนองสิ่งต่างๆ ให้สอดคล้องกับ ความรู้สึก นึกคิดและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

การประชาสัมพันธ์ แบ่งได้ ๒ ประเภท ได้แก่

๑. การประชาสัมพันธ์ภายใน (Internal public relations) คือ การสร้างความสัมพันธ์ และความเข้าใจอันดีต่อองค์กร

๒. การประชาสัมพันธ์ภายนอก (External public relations) คือการสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีกับประชาชน ผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกความเข้าใจและความร่วมมือกับองค์กร

๕.๘ หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด มีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ มีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ร่วมคิดว่าจะทำอย่างไรให้ชุมชน หมู่บ้านที่อยู่อาศัยของตนเองมีสภาพแวดล้อมที่ดีปราศจากโรคไข้เลือดออก

๕.๙ การให้การศึกษา หรือการให้ความรู้ (Education) เป็นการให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องสาเหตุการเกิด โรค วิธีการดูแลป้องกันตนเองและบุคคลใกล้ชิดมิให้เป็นโรคหรือพาหะนำโรค การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดทำประกาศสำนักงานเขต สื่อประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือนิตยสารเผยแพร่ทางวิชาการ ตำรา จัดกิจกรรมทำสยแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายทุก ๗ วัน การจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้

๕.๑๐ การนำหลัก SWOT Analysis มาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ ของการป้องกันโรค
ไข้เลือดออก มีดังนี้

Strength (จุดแข็ง)	Weakness (จุดอ่อน)
<p>๑. บุคลากรของฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สามารถเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี</p> <p>๒. ประชาชนในแต่ละชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโรคไข้เลือดออก และให้ความร่วมมือในการป้องกันโรคไข้เลือดออก</p> <p>๓. บุคลากรของฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม และฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะพร้อมให้ความร่วมมือในการจัดอบรมเรื่องโรคไข้เลือดออก และการป้องกันโรคไข้เลือดออก</p> <p>๔. สำนักงานเขตจตุจักรมีห้องประชุมที่มีความพร้อมในการจัดอบรม</p> <p>๕. คณะผู้บริหารของสำนักงานเขตจตุจักรให้ความสำคัญในการป้องกันโรคไข้เลือดออก</p>	<p>๑. บุคลากรของฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพด้านการควบคุมโรคมีจำนวนน้อย ประกอบกับต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของพื้นที่</p> <p>๓. สภาพพื้นที่เป็นที่รกร้าง และมีผู้ประกอบการประเภทค้าของเก่าจำนวนมาก ทำให้มีปัญหาในเรื่องขยะมูลฝอยอันเป็นสาเหตุของแหล่งเพาะพันธุ์ยุง</p> <p>๔. การเข้าถึงข้อมูลการระบาดของโรคไข้เลือดออกเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ทันต่อเหตุการณ์</p> <p>๕. พื้นที่เขตจตุจักรมีประชากรแฝงจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกใช้แรงงานเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร ไม่มีความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก</p> <p>๖. มีแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก</p> <p>๗. เอกสารเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก มีแต่ภาษาไทย</p>

Opportunity (โอกาส)	Threat (อุปสรรค)
<p>๑. ปัจจุบันอยู่ในช่วงของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีเจ้าหน้าที่ทหารมาช่วยในการรณรงค์ และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก</p> <p>๒. เป็นการสร้างภาพลักษณ์การบริการที่ดีให้กับฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ สำนักงานเขตจตุจักร</p> <p>๓. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการลดอัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่เขตจตุจักร</p> <p>๔. สำนักอนามัยให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร</p>	<p>๑. ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการ ป้องกันโรคไข้เลือดออก และทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง</p> <p>๒. ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญในการใช้งานGIS เพื่อหาตำแหน่งของผู้ป่วย</p> <p>๓. การปฏิบัติงานควบคุมโรคมักพบปัญหา เช่น บริเวณบ้านใกล้เคียงกับแหล่งเกิดโรคไม่ต้องการให้ฉีดพ่นสารเคมี</p>

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากอัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกสูง เพื่อหาแนวทางในการป้องกันโรคไข้เลือดออก และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยมีวิธีการ ดังนี้

๑. จัดทำโครงการ ส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การป้องกันโรคไข้เลือดออก ในพื้นที่เขตจตุจักร เสนอผู้บริหารขออนุมัติดำเนินการ
๒. จัดทำแผนปฏิบัติงานเสนอผู้บริหารขออนุมัติดำเนินการ
๓. จัดทำคำสั่ง สำนักงานเขตจตุจักร แต่งตั้งให้ข้าราชการและลูกจ้างปฏิบัติงานตามโครงการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ในพื้นที่เขตจตุจักร
๔. จัดประชุมคณะกรรมการในการป้องกันโรคไข้เลือดออก
๕. จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

๖. จัดชุดปฏิบัติการร่วมออกตรวจสภาพแวดล้อม
 ๗. ตัวแทนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก สํารวจแหล่ง
 เพาะพันธุ์ยุงลาย

๘. สรุปผลการดำเนินการป้องกันโรคไข้เลือดออก

๙. รายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

ตัวแทนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก แบ่งเป็น ๔
 กลุ่ม ดังนี้

๑. ชุมชน จำนวน ๔๒ ชุมชน

๒. โรงเรียนและสถานศึกษา จำนวน ๕๑ แห่ง

๓. หมู่บ้านจัดสรรและอาคารพักอาศัยของทางราชการ จำนวน ๓๐ แห่ง

๔. สถานประกอบการและสถานที่สาธารณะ จำนวน ๑๐๐ แห่ง

กิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ใน การป้องกันโรคไข้เลือดออก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้
 ประชาชนได้ทราบถึงความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก และเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันโรค
 ไข้เลือดออก

๑. จัดกิจกรรมบริเวณสถานที่สาธารณะ ได้แก่ สถานีขนส่งหมอชิต , สวนรถไฟ , ตลาด
 ประชาานิเวศน์, ตลาดนัดจตุจักร, ตลาดดอกตัก. จำนวน ๑๐ ครั้ง

รูปแบบของกิจกรรม จัดบอร์ดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก เชิญชวนให้
 ประชาชนทำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก เมื่อทำแบบทดสอบเสร็จเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ แ ละ
 ให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแจกอาหารว่าง

๒. จัดกิจกรรมในโรงเรียนและสถานศึกษา จำนวน ๕๑ ครั้ง

รูปแบบของกิจกรรม จัดบอร์ดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก เชิญชวนให้
 นักเรียน/นักศึกษาทำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรค ไข้เลือดออก เมื่อทำแบบทดสอบเสร็จ เจ้าหน้าที่ให้
 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันตรวจแบบทดสอบ และให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแจกอาหารว่าง

๓. รับสมัครตัวแทนของหมู่บ้านจัดสรรและอาคารพักอาศัยของทางราชการ เป็น
 อาสาสมัครป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน ๓๐ คน

๘. งบประมาณ

เบิกจ่ายจากงบประมาณรายจ่ายกรุงเทพมหานครประจำปี ๒๕๕๙ ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ สำนักงานเขตจตุจักร แผนงานอนามัยสิ่งแวดล้อม งานควบคุมอนามัย หมวดย่อยอื่น รายการค่าใช้จ่ายโครงการกรุงเทพฯปลอดภัยจากโรคไข้เลือดออก ๔๕๗,๑๕๐ บาท (สีสันท่าหมื่นเจ็ดพันหนึ่งร้อยห้าสิบบาทถ้วน) ทั้งนี้ ให้ถัวเฉลี่ยจ่ายตามความเป็นจริงในกรณียอดหนึ่งยอดใดไม่พอแต่ไม่เกินยอดงบประมาณที่ตั้งไว้ โดยมีรายละเอียดค่าใช้จ่าย ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑ ค่าใช้จ่ายในการประชุมคณะกรรมการ ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก ในพื้นที่เขตจตุจักร จำนวน ๒๒๓ คน

- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มสำหรับรับรองการประชุม จำนวน ๒ ครั้ง
(๒๕ บาท X ๒๒๓ คน X ๒ ครั้ง)

รวมค่าใช้จ่ายกิจกรรมที่ ๑ เป็นเงินจำนวน ๑๑,๑๕๐ บาท

กิจกรรมที่ ๒ ค่าตอบแทนอาสาสมัครป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน ๓๐ คน ปฏิบัติงานคนละ ๑๕ วัน วันละ ๗ ชั่วโมง

- ค่าตอบแทนอาสาสมัครป้องกันโรคไข้เลือดออก
(๓๐ คน X ๔๐ บาท/ชม. X ๗ ชม./วัน X ๑๕ วัน)

รวมค่าใช้จ่ายกิจกรรมที่ ๒ เป็นเงินจำนวน ๑๒๖,๐๐๐ บาท

กิจกรรมที่ ๓ กิจกรรมการรณรงค์ประชาสัมพันธ์

- ค่าจ้างเหมาทำป้ายแบนเนอร์ประชาสัมพันธ์โครงการ ขนาด ๑x๒ เมตร จำนวน ๒๐ ผืนๆละ ๒๕๐.-บาท (๒๐ ผืนx๒๕๐)

รวมค่าใช้จ่ายกิจกรรมที่ ๓ เป็นเงินจำนวน ๕,๐๐๐ บาท

กิจกรรมที่ ๔ ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ด้านการป้องกันโรคไข้เลือดออกในพื้นที่เขตจตุจักร ดังนี้

- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มสำหรับจัดกิจกรรม จำนวน ๖๑ ครั้ง
(๒๐๐ คน x ๒๕ บาท x ๖๑ ครั้ง)

รวมค่าใช้จ่ายกิจกรรมที่ ๔ เป็นเงินจำนวน ๓๐๕,๐๐๐ บาท

กิจกรรมที่ ๕ ค่าใช้จ่ายในการจัดนิทรรศการให้ความรู้ด้านการป้องกันโรคไข้เลือดออก

- ค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องเขียน

รวมค่าใช้จ่ายกิจกรรมที่ ๕ เป็นเงินจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท

รวมค่าใช้จ่ายทั้งโครงการเป็นยอดเงินจำนวน ๔๕๗,๑๕๐ บาท

โดยเบิกจ่ายจากงบประมาณที่ได้รับอนุมัติเป็นเงิน ๔๕๗,๑๕๐ บาท (สี่แสนห้าหมื่นเจ็ดพันหนึ่งร้อยห้าสิบบาทถ้วน)

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดตัวชี้วัดไว้ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับความสำเร็จ

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด(KPI)	วิธีการ/เครื่องมือ
ระดับผลผลิต (Output) -จัดประชุมให้ความรู้ประชาชนในพื้นที่เขตจตุจักรให้มีความรู้ในเรื่องการป้องกันโรคไข้เลือดออก	-จัดประชุมเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน ๒ ครั้ง	-รายงานการประชุม ภายหลังเสร็จสิ้นการประชุม
-สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	-มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก จำนวน ๔ กลุ่ม	-โดยใช้แบบรายงาน

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด(KPI)	วิธีการ/เครื่องมือ
ระดับผลลัพธ์ (Outcome) -สามารถสร้างต้นแบบของชุมชน โรงเรียน/สถานศึกษา สถาน ประกอบการ สถานที่สาธารณะ ที่มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะกับการ เพาะพันธุ์ยุงลาย	-ต้นแบบของชุมชน โรงเรียน/ สถานศึกษา สถานประกอบการ สถานที่สาธารณะที่มี สภาพแวดล้อมไม่เหมาะกับการ เพาะพันธุ์ยุงลาย อย่างน้อย ร้อยละ ๑๐	-โดยใช้แบบรายงาน
-สามารถลดอัตราการป่วยด้วยโรค ใช้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่ เขตจตุจักร	-ประชาชนในเขตจตุจักรไม่เป็น โรคใช้เลือดออกร้อยละ ๑๐๐	-โดยใช้สถิติจากกองควบคุมโรค สำนักอนามัย

๑๐. ข้อเสนอแนะ

๑๐.๑ ควรวิเคราะห์ การจัดสรรอัตรากำลังให้เหมาะสมกับขนาดของพื้นที่ของแต่ละเขต

๑๐.๒ จัดให้มีการประกวดชุมชน โรงเรียน/สถานศึกษา สถานประกอบการ สถานที่สาธารณะ
ที่สะอาดมีระเบียบและปราศจากแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์นำโรค (ยุงลาย) ในพื้นที่เขต โดยให้ทางราชการสนับสนุน
งบประมาณเป็นรางวัล เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจผู้ร่วมโครงการ

๑๐.๓ จัดให้มีการฝึกอบรม การจัดทำ และ การใช้งาน GIS อย่างทั่วถึง เพื่อให้สามารถ
นำมาใช้งานได้เป็นอย่างดี

๑๐.๔ จัดให้มีกิจกรรมการป้องกันโรค ใช้เลือดออกในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังให้เด็กนำไป
ปฏิบัติที่บ้าน และโน้มน้าวผู้ปกครองให้เข้าร่วมกิจกรรม

๑๐.๕ ควรจัดให้มีชุมชน โรงเรียน /สถานศึกษา สถานประกอบการ สถานที่สาธารณะ
ต้นแบบด้านการป้องกันโรคใช้เลือดออก และประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกัน

๑๐.๖ สื่อมวลชนควรให้ความร่วมมือในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในการป้องกันใช้เลือดออก
อย่างต่อเนื่อง